Nr 3

Inrikesutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar inom inrikesdepartementets verksamhetsområde till arbetsmarknad m. m. jämte motioner.

DRIFTBUDGETEN *Elfte huvudtiteln*

Arbetsmarknad m. m.

1. Arbetsmarknadsstyrelsen

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts i propositionen 1971: 1, bilaga 13, under punkten B 1 (s. 25—30) framlagda förslag och hemställer

att riksdagen till *Arbetsmarknadsstyrelsen* för budgetåret 1971/72 anvisar ett förslagsanslag av 47 380 000 kr.

2. Arbetsförmedlingen

Kungl. Maj:t har under punkten B 2 (s. 30—51) föreslagit riksdagen att

1) godkänna i propositionen förordade riktlinjer för ny organisation för arbetsförmedlingens kontorsorganisation,

2) till Arbetsförmedlingen för budgetåret 1971/72 anvisa ett förslagsanslag av 182 840 000 kr.

Motioner

1. Motionen 1971: 284 av herr *Helén m. fl.* i vad avser yrkande att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en utvärdering i kvantitativt och kvalitativt hänseende av den öppna arbetsförmedlingens hittillsvarande verksamhet.

2. Motionen 1971: 1112 av herrar *Gustavsson* i Alvesta och *Johansson* i Växjö, vari yrkas att riksdagen uttalar sig för att huvudprincipen för arbetsförmedlingens kontorsorganisation skall vara att det skall finnas ett kontor inom varje kommunblock.

Utskottet

I arbetsförmedlingens k o n t o r s o r g a n i s a t i o n ingår f. n. i varje län ett huvudkontor. Huvudkontoren är som regel lokalmässigt och i viss utsträckning även organisatoriskt sammanförda med länsarbets-

nämndernas kanslier. För förmedlingsverksamheten finns vidare sammanlagt 214 avdelningskontor samt ett antal arbetsförmedlingsombud.

På grundval av riktlinjer som godkändes av 1970 års riksdag (prop. 1970: 1 bil. 13 s. 23, SU 54, rskr. 157) presenteras i propositionen förslag till ny organisation för arbetsförmedlingens kontor. Förslaget innebär i grova drag att huvudkontoren och avdelningskontoren ersätts av dels ett antal distriktskontor, som under länsarbetsnämnden skall ha ansvaret för förmedlingsverksamheten inom sitt distrikt, dels ett antal lokalkontor som i organisatoriskt hänseende underställs distriktskontoren. Distriktskontorens verksamhetsområde sammanfaller i regel med de kommunblocksanpassade A-regionerna.

Utskottet konstaterar att förslaget överensstämmer med de av riksdagen föregående år godkända riktlinjerna.

I det till grund för propositionen liggande av arbetsmarknadsstyrelsen utarbetade organisationsförslaget förutsätts att varje distriktskontor har omkring 10 tjänstemän. Eftersom en del av de avdelningskontor som avses bli distriktskontor inte har denna personaluppsättning, har styrelsen för att bl. a. tillgodose dessa kontors personalbehov föreslagit ett personaltillskott till arbetsförmedlingen om drygt 500 tjänster. Departementschefen, som menar att organisationsförslaget kan genomföras i princip inom ramen för tillgängliga personalresurser, anser sig inte kunna biträda en utbyggnad av personalorganisationen av denna omfattning. Han föreslår att etableringen av distriktskontorsnätet kommer till stånd i huvudsaklig överensstämmelse med styrelsens förslag. Distriktskontorens personalresurser får enligt departementschefen prövas successivt och under avvägning mot andra angelägna personalbehov inom förmedlingen. Utskottet delar denna uppfattning.

Föreslagna distrikts- och lokalkontor motsvarar befintliga kontor. Några nya kontor avses i varje fall f. n. inte tillkomma.

Frågan om en koncentration av förmedlingsverksamheten i form av kontorsindragningar och överföring av därigenom disponibel personal till andra förmedlingsenheter berördes redan i föregående års statsverksproposition. Arbetsmarknadsstyrelsens förslag innebär en indragning av 44 mindre avdelningskontor under en treårsperiod.

Departementschefen anser att kontorsindragningarna inte bör ske i så snabb takt och på alla de orter som styrelsen har föreslagit. Han anför vissa vägledande synpunkter i frågan och stryker särskilt under angelägenheten av samordning med den regionala planeringen. Det betonas att behovet av arbetsmarknadsservice skall ses i relation till övriga servicekrav som bör tillgodoses i en ort som skall fungera som servicecentrum. Vidare nämns avståndsfaktorn. Även om de allmänna villkoren för bevarande av ett kontor inte är helt uppfyllda, kan det vara berättigat att bibehålla kontoret med hänsyn till att avståndet till ett annat kontor är alltför långt eller kommunikationerna dit tidsödande. Utskottet instämmer i dessa synpunkter.

I motionen 1112 yrkas att huvudprincipen för kontorsorganisationen skall vara att det skall finnas ett kontor inom varje kommunblock varmed enligt motionens motivering jämställs kommun. Utskottet vill påpeka att ett femtiotal kommunblock och redan färdigbildade kommuner i dag saknar förmedlingskontor. Ett genomförande av den av motionärerna förordade huvudprincipen skulle antingen medföra en splittring av arbetsförmedlingens nuvarande personalresurser eller i förväg låsa avvägningen av personalbehovet för olika ändamål vid fortsatt utbyggnad av förmedlingsorganisationen. På grund härav och med hänvisning till att den nu förordade organisationen inte är definitiv utan måste ständigt anpassas till förändringarna på arbetsmarknaden avstyrks motionsyrkandet.

Med anledning av den i motionen 284 begärda utvärderingen av den öppna arbetsförmedlingens verksamhet vill utskottet erinra om att departementschefen i både föregående och innevarande års statsverksproposition aviserat att en närmare redovisning av pågående försöksverksamhet med öppen förmedling i olika former skall lämnas av arbetsmarknadsstyrelsen för beaktande vid statsmakternas behandling av anslagsframställningarna för budgetåret 1972/73. Motionsyrkandet får därför anses tillgodosett.

Vad i propositionen i övrigt föreslagits beträffande arbetsförmedlingsombud, ambulerande service, kontorsklassificering och övriga med den nya organisationen sammanhängande frågor lämnas av utskottet utan erinran.

Anslagsberäkningen, som innefattar medel för bl. a. förstärkning av förmedlingsorganisationen med 90 tjänster, tillstyrks av utskottet.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. med avslag på motionen 1971: 1112 godkänner i propositionen förordade riktlinjer för ny kontorsorganisation för arbetsförmedlingen,
2. till *Arbetsförmedlingen* för budgetåret 1971/72 anvisar ett förslagsanslag av 182 840 000 kr.,
3. beträffande utvärdering av den öppna arbetsförmedlingen avslår motionen 1971: 284, såvitt nu är i fråga.

3. Allmänna beredskapsarbeten m. m.

Kungl. Maj:t har under punkten B 3 (s. 52—62) föreslagit riksdagen att

1) godkänna i propositionen förordade ändringar av grunderna för flyttningsbidrag, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1971,

2) godkänna i propositionen förordade grunder för inlösen av egnahem,

3) till Allmänna beredskapsarbeten m. m. för budgetåret 1971/72

anvisa ett reservationsanslag av 430 000 000 kr., varav förslagsvis 175 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

Motioner

1. Motionen 1971: 220 av herr *Eriksson* i Bäckmora *m. fl.*, vari yrkas att riksdagen beslutar att statsbidrag må kunna utgå till kommuner som i form av statskommunala beredskapsarbeten eller på annat lämpligt sätt uppför lokaler för hantverks-, industri- och serviceföretag i syfte att främja en utvecklad lokal service samt större valmöjligheter och en rikare tillgång på arbetstillfällen.

2. Motionen 1971: 222 av herr *Jansson m. fl.*, vari yrkas att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan ändring av bestämmelserna beträffande rörelsestimulerande åtgärder m. m. att arbetstagare från annan nordisk stat redan vid första arbetsplaceringen i vårt land får samma bidrag som gäller för svensk medborgare.

3. Motionen 1971: 284 av herr *Helén m. fl.* i vad avser yrkanden att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa *dels* om ändring av reglerna för flyttningsbidrag vid anställning på annan ort med innebörd att respenning även skall kunna utgå till nyutexaminerade, som ej kan få lämplig anställning på studie- eller hemorten, *dels* om ändring av bestämmelserna för inlösen av egnahem i enlighet med i motionen angivna riktlinjer.

4. Motionen 1971: 448 av herr *Pettersson* i Örebro *m. fl.*, vari yrkas att riksdagen måtte besluta att handikappade i hel- eller halvskyddad verksamhet skall utan tidsgräns erhålla bidrag till kostnaderna för dagliga resor mellan bostad och arbetsplats om dessa resor är att anse som betungande.

Utskottet

Flyttningsbidrag m. m. Under denna rubrik tar utskottet upp flyttningsbidrag inkl. hyrestillskott samt inlösen av egnahem.

Till flyttningsbidrag beräknas i propositionen för nästa budgetår 65 (+ 2) milj. kr. Bidrag utgår enligt arbetsmarknadskungörelsen i form av bortavistelsebidrag, respenning, starthjälp och utrustningsbidrag. Från anslagsposten bekostas vidare dels flyttningsstöd enligt kungörelsen om statligt regionalpolitiskt stöd, dels den år 1969 inledda försöksverksamheten med hyrestillskott, dvs. det särskilda bidrag som under högst ett år kan utgå till familjeförsörjare som hjälp till hyreskostnaderna den första tiden efter inflyttning på ny anställningsort. En redovisning för verksamheten under budgetåret 1969/70 lämnas i propositionen (s. 59–60). Försöksverksamheten föreslås fortsätta även under nästa budgetår.

Bortavistelsebidrag utgår med 450 kr. för månad till familjeförsörjare med kostnader för hushåll på två orter. Bidraget utgår under högst

ett år och nedsätts till hälften efter sex månader. För barn under 16 år utgår tillägg med 60 kr. i månaden. Tillägget föreslås höjt till 100 kr. Under bidragstiden utgår även bidrag till en hemresa i månaden för arbetstagaren eller till familjemedlem för resa till anställningsorten, under de första sex månaderna dock endast för reskostnader som överstiger 75 kr. I propositionen föreslås att denna begränsning av resebidraget skall bortfalla. Vidare förordas att bidrag skall kunna lämnas i vissa fall till hela kostnaden för flygresa.

Respenning kan utgå i form av bidrag till längre dagliga resor mellan anställningsort och hemort. Bidraget utgår f. n. under högst sex månader och det föreslås att denna tid utsträcks till högst ett år. Det förutsätts att arbetstagarna liksom hittills svarar för ett belopp motsvarande kostnaden för lokala resor på hemorten.

Utskottet tillstyrker dessa förslag.

I motionen 448 yrkas att bidrag till dagliga resor skall utgå utan tidsgräns när det gäller handikappade i hel- eller halvskyddad verksamhet. Utskottet vill erinra om att syftet med bidraget är att den anställde inte bör betungas av dryga reskostnader under den första anställningstiden då han ofta har låga inkomster. Med hänvisning härtill och till den av utskottet tillstyrkta förlängningen av bidragstiden till ett år avstyrks motionsyrkandet.

Den år 1954 träffade överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad innebär att medborgare i ett nordiskt land kan ta anställning i annat nordiskt land utan arbetstillstånd. Bidrag enligt arbetsmarknadskungörelsen beviljas endast i mycket begränsad omfattning vid inflyttning i Sverige. Under åberopande bl. a. av att arbetstagare från de nordiska grannländerna bör åtnjuta samma förmåner som gäller för övriga arbetstagare på den svenska arbetsmarknaden yrkas i motionen 222 att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att bestämmelserna om flyttningsbidrag ändras så att arbetstagare från annat nordiskt land kan erhålla flyttningsbidrag redan vid första arbetsplaceringen i vårt land.

Utskottet vill erinra om att invandringen av arbetskraft till Sverige från övriga nordiska länder domineras av finska arbetstagare. Utvandringen från Finland till Sverige fick under åren 1969 och 1970 en sådan omfattning att den väckt farhågor på finsk sida. På finskt initiativ hölls vid mitten av december 1970 en överläggning på ministernivå om finsk–svenska arbetskraftsfrågor. Överläggningen resulterade i tillsättande av ett samarbetsorgan som antagit benämningen finsk–svenska arbetsgruppen för arbetskraftsfrågor. Arbetsgruppen behandlar även frågan om användningen av flyttningsbidrag. Med hänsyn till detta arbete kan det inte vara lämpligt att riksdagen i dag begär den yrkade ändringen av reglerna om flyttningsbidrag. Utskottet avstyrker således motionen.

I motionen 284 begärs liksom i motioner föregående år förslag om vidgade möjligheter till flyttningsbidrag för nyutbildade. Reglerna härom liberaliserades år 1968. Sedan dess gäller för nyutbildade som tidigare inte haft anställning att de kan få bidrag under förutsättning att de utbildat sig för yrke i vilket råder påtaglig arbetslöshet under längre tid efter utbildningens slut eller, i enskilda fall, om annat särskilt skäl föreligger. I praxis tillämpas sistnämnda undantag, såvitt utskottet har sig bekant, liberalt när det gäller nyutbildade tillhörande grupper som av andra skäl än nyss nämnts befinner sig i en utsatt position.

Riksdagen har tidigare avvisat en ytterligare uppmjukning av bestämmelserna (SU 1969: 58 s. 12–13 och 1970: 54 s. 12). Med hänvisning härtill samt till vad departementschefen anfört i föreliggande proposition (s. 60) beträffande ett av arbetsmarknadsstyrelsen framfört förslag i samma ämne avstyrks motionen i denna del.

I n l ö s e n a v e g n a h e m har bedrivits som försöksverksamhet sedan år 1965 enligt riktlinjer som skisserades i prop. 1964: 1 (bil. 13 s. 97–99). Vid bestämmande av inlösenvärdet utgår man f. n. som regel från fastighetens taxeringsvärde. Jämkning uppåt kan ske i vissa fall, nämligen om lån upptagits för att förbättra fastigheten, om taxeringsvärdet är uppenbart lågt i förhållande till vad som gäller för likvärdiga fastigheter på orten eller om i fastigheten intecknad skuld är högre än taxeringsvärdet. Är det fråga om statliga bostadslån, som ligger över inlösningssumman, efterges den överskjutande delen av dessa lån.

I propositionen lämnas en redogörelse för den hittillsvarande försöksverksamheten (s. 53–54). Departementschefen konstaterar (s. 60) att verksamheten totalt sett haft blygsam omfattning. Mot bakgrund av verksamhetens betydelse i det enskilda fallet och med hänsyn till de allmänt sett goda erfarenheter de berörda myndigheterna förklarar sig ha haft förordas att verksamheten fortsätter som permanent inslag i de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Härvid avses gällande regler bli tillämpade även i fortsättningen med den ändringen att i de fall 1970 års allmänna fastighetstaxering medfört sänkt taxeringsvärde skall tidigare åsatt taxeringsvärde i stället gälla vid bestämning av inlösenvärdet om inte värdeminskningen föranletts av att fastigheten vanvårdats. Ett ytterligare undantag görs för det fall fastigheten förvärvats tidigast tre år före ansökan om inlösen och köpeskillingen är lägre än taxeringsvärdet. I detta fall bör köpeskillingen utgöra grund för bestämmande av inlösenvärdet.

I motionen 284 yrkas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att inlösenbestämmelserna ändras så, att inlösen till verkliga värdet alltid möjliggörs, även om detta skulle ligga betydligt över det åsatta taxeringsvärdet. Som motiv härför åberopas att nuvarande regler inte alltid medger ersättning för nedlagt kapital eller arbete.

Utskottet vill för sin del med hänvisning till vad härom anförts i

propositionen förorda att den hittillsvarande försöksverksamheten med inlösen av egnahem permanentas. De i propositionen förordade reglerna för bestämmande av inlösenvärdet, som är baserade på erfarenheterna av mer än fem års försöksverksamhet, torde medge erforderlig smidighet i tillämpningen. Utskottet tillstyrker därför Kungl. Maj:ts förslag i denna del. I följd härav avstyrks det förevarande motionsyrkandet.

Beredskapsarbeten m. m. Utskottet behandlar under denna rubrik frågor om beredskapsarbeten, industribeställningar, detaljplaneringsbidrag m. m.

En redovisning för beredskapsarbetenas omfattning och inriktning under budgetåret 1969/70 lämnas i propositionen på s. 55–58. Utskottet vill i anslutning härtill erinra om att utskottet i sitt betänkande 1971: 1 tillstyrkt att en medelsförstärkning om 50 milj. kr. anvisas på tilläggsstat II för innevarande budgetår, varigenom sammanlagt 325 milj. kr. ställts till förfogande för ändamålet. För budgetåret 1971/72 beräknas i propositionen samma belopp eller 325 milj. kr. (exkl. lönekostnadspålägg om 10 milj. kr.).

Den i propositionen gjorda medelsberäkningen beträffande beredskapsarbeten liksom vad i övrigt anförts och föreslagits beträffande industribeställningar, detaljplaneringsbidrag m. m. har inte gett utskottet anledning till erinran.

I motionen 220 framförs förslag om att lokaler för hantverks-, industri- och serviceföretag skall kunna uppföras som kommunala beredskapsarbeten eller på annat lämpligt sätt. Liknande förslag har behandlats tidigare (SU 1967: 112 s. 2–3, 1968: 63 s. 15, 1969: 58 s. 16 och 1970: 54 s. 16).

Industribyggnader får enligt principer som antogs år 1964 inte utföras som beredskapsarbete. Däremot kan som kommunalt beredskapsarbete uppföras lokaler för småindustri och hantverk avsedda att utnyttjas kollektivt och att enbart tillgodose behovet av lokal service. När det gäller denna typ av lokaler är alltså motionens syfte tillgodosett. I fråga om industribyggnader är utskottet inte berett att föreslå någon ändring i gällande ordning. Utskottet kan alltså inte biträda motionen. I sammanhanget vill utskottet även erinra om den förra året tillsatta industricentrautredningen.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. beträffande flyttningsbidrag till arbetstagare från annat nordiskt land avslår motionen 1971: 222,
2. beträffande flyttningsbidrag till nyutbildade avslår motionen 1971: 284, såvitt nu är i fråga,
3. beträffande bidrag till dagliga resor avslår motionen 1971: 448,
4. beträffande grunderna för flyttningsbidrag godkänner i propositionen förordade ändringar, att tillämpas fr. o. m. den 1

juli 1971,

5. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1971: 284, såvitt nu är i fråga, godkänner i propositionen förordade grunder för inlösen av egnahem,
6. beträffande bidrag till kommunala industribyggnader m. m. avslår motionen 1971: 220,
7. till *Allmänna beredskapsarbeten m. m.* för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 430 000 000 kr., varav förslagsvis 175 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

4. Särskilda beredskapsarbeten m. m.

Kungl. Maj:t har under punkten B 4 (s. 62—69) föreslagit riksdagen att

1) medge att Kungl. Maj:t får bemyndiga arbetsmarknadsstyrelsen att under budgetåret 1971/72 besluta om avskrivning av sådan lånefordran, uppkommen inom arbetsmarknadsverket, till belopp om högst 3 000 kr., beträffande vilken antingen omständigheterna ger vid handen att vederbörande inte kan betala sin skuld och enligt styrelsens bedömande ingen eller ringa möjlighet föreligger att i framtiden ta ut betalning eller också åtgärder för att bevaka och driva in fordringen bedöms förenade med arbete och kostnader i sådan utsträckning att åtgärderna inte är ekonomiskt lönande, allt under förutsättning att sådana åtgärder ändå inte anses påkallade av andra än ekonomiska förhållanden,

2) godkänna i propositionen förordad ändring av grunderna för näringshjälp m. m., att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1971,

3) till Särskilda beredskapsarbeten m. m. för budgetåret 1971/72 anvisa ett reservationsanslag av 525 000 000 kr., varav förslagsvis 50 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

Motioner

1. Motionen 1971: 223 av herr *Werner* i Malmö *m. fl.*, vari yrkas att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om översyn av betingelserna för den verksamhet som hittills gått under benämningen arkivarbete syftande till 1) vidgade möjligheter till inrättande av personliga tjänster, 2) inventering av presumtiva personliga tjänster, 3) förändring av de sociala förmånerna till vad som gäller för andra arbetstagare, 4) mera adekvat nomenklatur.

2. Motionen 1971: 1123 av herrar *Karlsson* i Huskvarna och *Gustavsson* i Nässjö, vari yrkas att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om sådana ändringar i bestämmelserna om bidrag och lån till anskaffning av motorfordon för handikappade att invaliditetsersättningen icke beräknas som inkomst, att avdraget för barn under 18 år höjs till 1 800 kr. samt att i fråga om makes inkomst avdraget höjs till 5 000 kr.

Utskottet

Beredskapsarbeten m. m. En redovisning för omfattning och inriktning under budgetåret 1969/70 av de särskilda beredskapsarbetena för personer, som inte är efterfrågade på den öppna arbetsmarknaden, lämnas i propositionen på s. 55–56, 64–65.

För budgetåret 1971/72 beräknas medelsbehovet för de särskilda arbetena till 325 (+ 2) milj. kr. (exkl. lönekostnadspålägg). I sammanhanget berörs pågående försöksverksamhet med industriella beredskapsarbeten, som är avsedda främst för temporära insatser i samband med företagsnedläggningar och andra former av omställning på arbetsmarknaden. Det konstateras att de industriella beredskapsarbetena i princip inte skiljer sig från verksamheten vid kommunala verkstäder för skyddad sysselsättning. I båda formerna sysselsätts i regel personer med olika arbetshinder. Med hänsyn till fördelningen mellan stat och kommun i fråga om huvudmannaskapet för den skyddade sysselsättningen uttalar departementschefen att det är angeläget att industriellt beredskapsarbete planeras i nära samråd med kommun eller landsting som är huvudman för de skyddade verkstäderna inom området. Vad i propositionen anförts och föreslagits beträffande de särskilda beredskapsarbetena föranleder ingen erinran från utskottets sida.

Arkivarbeten. Antalet arkivarbetare har stigit snabbt under senare år, från ca 3 000 vid utgången av år 1966 till ca 9 000 vid utgången av år 1970. I propositionen beräknas medelsbehovet för arkivarbetsverksamheten stiga från 79 till 150 milj. kr. (exkl. lönekostnadspålägg), dvs. nästan en fördubbling. Arkivarbetarnas genomsnittsålder anges till 56 år. Den snabba ökningen av antalet arkivarbetare liksom utvecklingen av andelen äldre bland dem som sysselsätts i beredskapsarbete anses tydligt återspegla den äldre arbetskraftens problem på arbetsmarknaden.

Utvecklingen av arkivarbetsverksamheten har föranlett vissa åtgärder och förslag som redovisas i propositionen.

Verksamheten var under åren 1967–1968 föremål för en undersökning vars resultat redovisades i prop. 1969: 1 (bil. 13 s. 54). På grund av utvecklingen därefter har aktualiserats en ny analys av verksamheten. Arbetet härmed har inletts inom inrikesdepartementet under hösten 1970.

Anvisning av arbetslös till arkivarbete eller musikerhjälp meddelas f. n. av arbetsförmedlingskontor. I propositionen förordas att anvisningen i fortsättningen prövas av länsarbetsnämnd.

Till följd av behovet av vidgade resurser för tillsyn och uppföljning av verksamheten har under anslaget Arbetsförmedlingen beräknats medel för 25 nya tjänster med uppgift att ägna särskild uppmärksamhet åt arkivarbetarnas möjligheter till placering i enskild eller offentlig tjänst.

År 1969 infördes möjlighet för arkivarbetare att få personlig tjänst

hos statlig myndighet eller institution. En av förutsättningarna härför är att arkivarbetaren under minst fem år tjänstgjort på den arbetsplats där han avses få personlig tjänst. Departementschefen förordar att arkivarbetare för att nå det erforderliga antalet kvalifikationsår av fem år får tillgodoräkna sig tjänstgöring hos annan statlig myndighet eller institution än den som han avses bli fast bunden till. Sistnämnda myndighet eller institution förutsätts ha ett inte bara kortvarigt behov av vederbörande arkivarbetare.

Slutligen anmäls att flertalet av de lägst betalda arkivarbetarna fått en löneförhöjning motsvarande en löneklass genom en av Kungl. Maj:t i juni 1970 gjord tilläggsföreskrift till gällande regler för arkivarbetarnas lönesättning.

Utskottet har ingen erinran mot vad i propositionen i denna del anförts och föreslagits.

I motionen 223 föreslås olika åtgärder till stöd för arkivarbetare.

När det gäller personliga tjänster efterlyses bättre information om hithörande åtgärder. Det föreslås att stadigvarande anställning skall kunna beredas arkivarbetare efter minst tre år om arbetsuppgifterna beräknas pågå ytterligare två år. Vidare föreslås en årligen rullande inventering av arbetsplatser som uppfyller de i motionen föreslagna treresp. femårsvillkoren samt att berörda institutioner tillförsäkras anslag så att de kan ta upp personliga tjänster i sin stat fr. o. m. den 1 juli 1971.

När det gäller informationsfrågan vill utskottet erinra om att det enligt gällande föreskrifter åligger arbetsmarknadsstyrelsen som huvudman för arkivarbetsverksamheten att göra berörda myndigheter och institutioner uppmärksamma på angelägenheten av att personer som kan komma i fråga för personliga tjänster bereds sådan tjänst. Vidare har i de av finansdepartementet utgivna anvisningarna angående myndigheternas anslagsframställningar för budgetåret 1971/72 pekats på möjligheterna för arkivarbetarna att få personlig tjänst. Myndigheterna har uppmanats att i anslagsframställningarna, om disponibla medel saknas, ta upp förslag om medelsanvisning för ändamålet. Såvitt utskottet är bekant har sistnämnda anvisning lett till förslag i årets statsverksproposition om inrättande av personlig tjänst endast i enstaka fall. Utskottet har under hand erfarit att fråga om personlig tjänst av berörda myndigheter aktualiserats hos arbetsmarknadsstyrelsen i ett tjugotal fall. Enligt utskottets mening torde de personliga tjänsterna kunna få avsedd betydelse för att normalisera anställningsförhållandena för åtskilliga av dem som sysselsätts i arkivarbete längre tid. I den mån informationen till berörda myndigheter behöver förstärkas och handläggningen förenklas, förutsätter utskottet att detta problem beaktas i den pågående översynen av arkivarbetsfrågorna inom inrikesdepartementet.

När det gäller förslaget att inventera arbetsplatser där personliga

tjänster skulle kunna inrättas vill utskottet påpeka att det med nuvarande huvudmannaskap för arkivarbetsverksamheten ytterst är en uppgift för arbetsmarknadsstyrelsen att bevaka att arkivarbetare med erforderliga kvalifikationer bereds personlig tjänst. Styrelsens möjligheter att fullgöra denna bevakning är en fråga om personalresurser och utskottet vill här ånyo erinra om att medel beräknats för nästa budgetår för ny personal med uppföljningsuppgifter som bl. a. innefattar arkivarbetares möjligheter till placering i offentlig tjänst. Utskottet vill tillägga att utskottet förutsätter att personliga tjänster bör kunna inrättas under löpande budgetår med hänvisning till att den merbelastning som uppstår på berörd myndighets anslag motsvaras av minskade utgifter för arkivarbete.

Vad beträffar föreslagen sänkning av kvalifikationstiden för erhållande av personlig tjänst till tre år m. m. vill utskottet erinra om att motionsyrkandet delvis redan tillgodosetts genom den av utskottet tidigare i betänkendet tillstyrkta uppmjukningen av sättet att beräkna kvalifikationstiden. Därutöver vill utskottet framhålla att syftet med de personliga tjänsterna är att vinna en så långt driven normalisering av anställningsförhållandena som är möjlig för de personer det här gäller. Däri ingår att innehavarna av tjänsterna normalt bör kunna påräkna att kvarstå i den innehavda tjänsten inte i ytterligare minst två år utan till uppnådd pensionsålder.

I anslutning till förslaget om förändring av de sociala förmånerna till vad som gäller för andra arbetstagare vill utskottet anföra att arkivarbetarna självfallet är tillförsäkrade samma förmåner som gäller för arbetstagare på den enskilda arbetsmarknaden, dvs. förmåner enligt den allmänna försäkringen m. m. Däremot gäller för dem i stort sett inte de tilläggsförmåner som tillkommer personal i statlig och kommunal tjänst. Det är här fråga om avtalsreglerade förmåner. Arkivarbetarnas anställningsvillkor har hittills inte reglerats i avtal. I propositionen (s. 67) konstateras att hinder inte finns för att kollektivavtal skall kunna träffas även för arkivarbetare. Enligt vad utskottet erfarit har Statstjänstemannaförbundet, som sedan år 1969 organiserar arkivarbetare, aviserat hos inrikesdepartementet att förbundet avser att ta upp förhandlingar om upprättande av kollektivavtal för arkivarbetare.

I motionen anförs slutligen att benämningen arkivarbetare alltmer upplevs av arbetstagarna som diskriminerande och en mer adekvat nomenklatur begärs. Förutom att för de enskilda arbetstagarna finna en efter arbetsuppgifterna anpassad benämning gäller det emellertid även att finna en lämplig kollektiv benämning för verksamheten. Utskottet delar motionärernas uppfattning på denna punkt och förutsätter att detta spörsmål behandlas i den förut nämnda arkivarbetsöversynen i inrikesdepartementet. Enligt vad utskottet inhämtat kommer man att i denna översyn överväga nya lösningar av sysselsättningsproblemen för

de människor det här gäller.

Sammanfattningsvis finner utskottet de av motionärerna berörda frågorna ha hög angelägenhetsgrad. Frågorna kan väntas bli behandlade antingen i pågående översyn av arkivarbetsverksamheten eller i annan ordning. Därmed torde motionärernas önskemål vara tillgodosett.

Näringshjälp m. m. Till näringshjälp m. m. och bidrag och lån till motorfordon för handikappade beräknas i propositionen ett oförändrat sammanlagt belopp om 25 milj. kr. Medelsberäkningen liksom förslaget om fortsatt bemyndigande för Kungl. Maj:t att medge arbetsmarknadsstyrelsen att avskriva vissa lånefordringar föranleder ingen erinran från utskottet.

Arbetsgivare kan erhålla bidrag till särskilda anordningar på arbetsplats för handikappad. Bidraget är f. n. maximerat till 15 000 kr. för varje handikappad. Vidare förutsätts att arbetsgivaren bär halva kostnaden för anordningen. I propositionen förordas att statens bidragsandel av kostnaden inom angivna beloppsmässiga ram skall kunna varieras mellan 50 och 100 %. Bidrag med 100 % förutsätts utgå då anordningen är av värde enbart för den handikappade. Utskottet tillstyrker den förordade bidragsändringen.

Bidrag till motorfordon för handikappade utgår med högst 15 000 kr. jämte visst tillägg som i detta sammanhang kan lämnas åsido. Bidraget är inkomstprövat på grundval av sökandens bruttoinkomst. I bruttoinkomsten inräknas makes inkomst efter avdrag av f. n. 3 000 kr. samt bl. a. invaliditetsersättning. Från bruttoinkomsten dras å andra sidan av ett belopp om f. n. 1 000 kr. för varje barn under 18 år. Bestämmelserna om inkomstprövning fastställs av Kungl. Maj:t.

I motionen 1123 yrkas att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer att invaliditetsersättningen inte beräknas som inkomst samt att avdragen för makes inkomst och för barn höjs till 5 000 resp. 1 800 kr.

Utskottet har förståelse för det syfte som ligger bakom motionen. Såsom departementschefen anfört i propositionen i anledning av delvis liknande förslag av arbetsmarknadsstyrelsen har emellertid villkoren för bidrag till motorfordon för handikappade förbättrats inte oväsentligt så sent som föregående år. Vidare har handikapputredningen nyligen lagt fram förslag om bl. a. bättre färdmöjligheter för handikappade (SOU 1970: 64). Med hänsyn till det anförda avstyrker utskottet motionen.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. medger att Kungl. Maj:t får bemyndiga arbetsmarknadsstyrelsen att under budgetåret 1971/72 besluta om avskrivningar av vissa lånefordringar enligt Kungl. Maj:ts förslag,
2. beträffande arkivarbete lämnar motionen 1971: 223 utan åtgärd,
3. godkänner i propositionen förordad ändring av grunderna för

näringshjälp m. m., att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1971,

4. beträffande stöd till motorfordon för handikappade avslår motionen 1971: 1123.
5. till *Särskilda beredskapsarbeten m. m.* för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 525 000 000 kr., varav förslagsvis 50 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

5. Förläggningsbyggnader m. m. och **Kostnader för arbetsmarknadsstyrelsens förrådsverksamhet**

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts under punkterna B 5 och B 6 framlagda förslag (s. 69—72) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1971/72 anvisar

1. till *Förläggningsbyggnader m. m.* ett förslagsanslag av 18 000 000 kr.,
2. till *Kostnader för arbetsmarknadsstyrelsens förrådsverksamhet* ett reservationsanslag av 1 000 kr.

6. Arbetsmarknadsutbildning m. m.

Kungl. Maj:t har under punkten B 7 (s. 72—81) föreslagit riksdagen att

1) godkänna i propositionen förordad ändring av barntillägget inom utbildningsbidraget, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1971,

2) till Arbetsmarknadsutbildning m. m. för budgetåret 1971/72 anvisa ett förslagsanslag av 600 000 000 kr.

Motioner

1. Motionen 1971: 283 av herr *Hallgren m. fl.*, vari föreslås att riksdagen vid behandlingen av punkten B 7 måtte besluta *dels* a) att grundbidraget vid arbetsmarknadsutbildning fastställs till 650 kr. per månad, b) att barntillägget höjs till 120 kr. per månad för varje barn under 18 år, c) att bortavistelsebidrag i enlighet med arbetsmarknadsstyrelsens motivering införs med 450 kr. per månad, *dels* att riksdagen under punkten B 7 anslår ett till 640 000 000 kr. uppräknat belopp.

2. Motionen 1971: 284 av herr *Helén m. fl.*, vari såvitt nu är i fråga yrkas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer *dels* att inkomstprövningen av utbildningsbidragen mot makes inkomst upphör, *dels* om förslag till statsbidrag till företagsutbildning i enlighet med i motionen angivna riktlinjer.

3. Motionen 1971: 1101 av fröken *Andersson* i Stockholm *m. fl.*, vari yrkas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller att omskolningsbidrag skall utgå också för körkortsutbildning när den omskolade för det kommande arbetet är hänvisad till egen bil och körkort saknas.

Utskottet

Från anslaget bestrids utgifter för yrkesutbildning som sker av sysselsättningspolitiska skäl. Huvudsakligen omfattar verksamheten personer som på grund av arbetslöshet eller risk för arbetslöshet eller av andra skäl behöver utbildningen för att få stadigvarande arbete. Som försöksverksamhet anordnas sedan budgetåret 1966/67 s. k. bristyrkesutbildning för inte arbetslösa personer. Denna utbildning har haft och har fortfarande ringa omfattning.

I propositionen lämnas på s. 75–77 en redovisning för arbetsmarknadsutbildningens omfattning, kostnader och resultat under budgetåret 1969/70. Utbildningen omfattade totalt 98 000 personer, av vilka 75 000 påbörjade sin utbildning under budgetåret. Siffrorna inkluderar ca 4 000 personer i lokaliseringsutbildning, som fr. o. m. innevarande budgetår finansieras från särskilt anslag.

Arbetsmarknadsutbildningen bedrivs vid särskilda av skolöverstyrelsen anordnade kurser men kan också meddelas i andra former. Av de elever som började utbildning under budgetåret 1969/70 var 43 % placerade i skolöverstyrelsens kurser, 8 % i företagsutbildning (exkl. lokaliseringsutbildning), 29 % i det reguljära utbildningsväsendet och 20 % i »övriga kurser» (bl. a. kurser i bildningsförbundens regi).

I propositionen läggs fram en plan för arbetsmarknadsutbildningen under budgetåret 1971/72. Enligt planen beräknas 75 000 personer (exkl. lokaliseringsutbildning) påbörja utbildning vilket innebär en fortsatt volymmässig expansion av utbildningsverksamheten jämfört med budgetåret 1969/70. Ett väsentligt drag i planen är att andelen elever i skolöverstyrelsens kurser förutsätts öka (till 49 %) på bekostnad av utbildning inom det reguljära ubildningsväsendet och övriga kurser. Bakgrunden är enligt vad som uttalas i propositionen en alltjämt betydande efterfrågan på arbetskraft inom flertalet industribranscher. Som särskilt angeläget framhålls att tillgodose exportindustrins och den importkonkurrerande industrins arbetskraftsbehov. Skolöverstyrelsens kurser är så utformade att ett tillskott av arbetskraft kan komma arbetsmarknaden till del relativt snabbt. Utskottet delar departementschefens uppfattning att en expansion av arbetsmarknadsutbildningen i denna riktning är angelägen i nuvarande situation.

Vidare redovisas erfarenheter av försöksverksamhet med viss allmän utbildning inom arbetsmarknadsutbildningen. Utbildningen avses omfatta 288 lektioner och förlänga den individuella kurstiden med 8 veckor. Enligt vad utskottet erfarit kommer denna allmänna utbildning att vara införd vid samtliga kurscentra den 1 april i år. Liksom departementschefen finner utskottet detta inslag i utbildningen vara ett viktigt bidrag för att kompensera brister i kursdeltagarnas grundläggande utbildning. Utskottet vill erinra om att av de kursdeltagare som påbörjade arbets-

marknadsutbildning under kalenderåret 1969 (totalt nära 70 000 personer) hade 62 % tidigare genomgått endast folkskola, fortsättningsskola eller liknande utbildning. På grund av de begränsade erfarenheter av undervisningen i allmänna ämnen som hittills föreligger instämmer utskottet i departementschefens åsikt att resultatet av den fortsatta verksamheten bör redovisas kontinuerligt och senare läggas till grund för bedömningen av den allmänna utbildningens plats i arbetsmarknadsutbildningen och i vuxenutbildningen.

I propositionen anmäls att arbetsmarknadsstyrelsen och skolöverstyrelsen med stöd av riksdagens år 1969 fattade beslut (SU 58 s. 15, rskr. 189) bemyndigats att försöksvis under innevarande budgetår anordna beställningskurser åt näringslivet mot full kostnadstäckning.

I motionen 284 begärs förslag till statsbidrag för företagsutbildning. Motionen bygger i denna del på ett förslag av arbetsmarknadsstyrelsen om försöksverksamhet på det berörda området. Bidrag skulle utgå till företagen med 3 kr. per elev och närvarotimme. Endast sådan utbildning som har karaktär av omskolning eller bristyrkesutbildning skulle omfattas av stödet.

Riksdagen har vid flera tillfällen tidigare avslagit liknande motionsyrkanden (SU 1968: 63 s. 17, 1969: 58 s. 14–15 och 1970: 54 s. 14).

Enligt utskottets mening skall det finnas särskilda skäl för att man skall frångå principen att företagen själva skall svara för utbildningen av personal. Sådana skäl kan sägas föreligga beträffande äldre och handikappad arbetskraft samt vid lokaliseringsutbildning. De motiv motionärerna anför för att utvidga stödet till företagsutbildning har inte övertygat utskottet och motionsyrkandet avstyrks därför.

I motionen 1101 yrkas att körkortsutbildning skall kunna ingå som ett led i arbetsmarknadsutbildning i det fall eleven vid anställning efter avslutad yrkeskurs måste färdas i egen bil till och från arbetsplatsen. Den föreslagna körkortsutbildningen har till syfte att underlätta för personer att utan hinder av otillräckliga eller obefintliga allmänna kommunikationer ta arbete på längre avstånd från hemorten. Utskottet ställer sig tveksamt till om kostnadsfri körkortsutbildning är ett verksamt medel att uppnå detta syfte och avstyrker motionsyrkandet.

Vad gäller det vid arbetsmarknadsutbildning utgående utbildningsbidraget, som består av grundbidrag, hyresbidrag, familjetillägg för barn och i vissa fall för make samt särskilt bidrag, förordas i propositionen att barntillägget höjs från 60 till 100 kr. per barn (under 16 år) och månad. Utskottet tillstyrker detta förslag.

I motionen 283 begärda höjningar av grundbidrag m. m. – i huvudsak i enlighet med arbetsmarknadsstyrelsens förslag i ämnet – vilka motionärerna själva beräknat kosta ytterligare 40 milj. kr. anser sig utskottet bl. a. av statsfinansiella skäl inte kunna tillstyrka.

Enligt gällande bestämmelser reduceras utbildningsbidrag för gift per-

son av makes inkomst. Inkomstprövningen påverkar dock inte barntillägget. I motionen 284 yrkas att inkomstprövningen inte heller skall gälla grundbidraget, som f. n. kan nedsättas till lägst hälften av eljest utgående belopp. I detta sammanhang vill utskottet erinra om att chefen för inrikesdepartementet enligt bemyndigande den 11 september 1970 tillkallat en sakkunnig för översyn av inkomstprövningsregler och administrativa regler samt av samordningen mellan skilda bidrag vid arbetsmarknadsutbildning. Den sakkunnige skall undersöka bl. a. om nuvarande bidragsregler i några hänseenden bör ändras så att de blir bättre ägnade att fylla sitt ändamål. Bl. a. bör enligt direktiven den sakkunnige behandla frågan om bidragsprövningen i princip skall grundas enbart på sökandens egna förhållanden eller om hänsyn bör tas till hela familjens ekonomiska bärkraft.

Den i motionen upptagna frågan om inkomstprövning mot makes inkomst är alltså föremål för utredning. Resultatet härav bör avvaktas innan man tar ställning. Utskottet avstyrker med hänvisning härtill motionsyrkandet.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. beträffande företagsutbildning avslår motionen 1971: 284, såvitt nu är i fråga,
2. beträffande körkortsutbildning avslår motionen 1971: 1101,
3. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1971: 283, såvitt nu är i fråga, godkänner i propositionen föreslagen ändring i fråga om barntillägget inom utbildningsbidraget, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1971,
4. beträffande inkomstprövning av utbildningsbidrag avslår motionen 1971: 284, såvitt nu är i fråga,
5. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1971: 283, såvitt nu är i fråga, till *Arbetsmarknadsutbildning m. m.* för budgetåret 1971/72 anvisar ett förslagsanslag av 600 000 000 kr.

7. Kontant stöd vid arbetslöshet

Kungl. Maj:t har under punkten B 8 (s. 81—84) föreslagit riksdagen att till Kontant stöd vid arbetslöshet för budgetåret 1971/72 anvisa ett förslagsanslag av 262 000 000 kr.

Motion

I motionen 1971: 1129 av herrar *Mattsson* i Skee och *Mattsson* i Lane-Herrestad yrkas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om sådan ändring av bestämmelserna angående omställningsbidrag, att

reduktion av utgående omställningsbidrag inträder vid en förmögenhet om 90 000 kr. och att sådant bidrag ej utgår till den som äger förmögenhet över 150 000 kr.

Utskottet

Från anslaget bestrids utgifterna för bidrag till de erkända arbetslöshetskassorna och kommunala kontantunderstöd samt för de statliga omställningsbidragen till äldre arbetslösa.

Utskottet har ingen erinran mot den i propositionen gjorda medelsberäkningen som innebär en ökning av anslaget med 36 milj. kr.

Helt omställningsbidrag utgår med högst 800 kr. i månaden. I vissa fall utgår halvt bidrag. Bidraget skall nedsättas om bidragstagaren har en nettoförmögenhet som överstiger 60 000 kr. Till dem som äger förmögenhet över 100 000 kr. utgår ej bidrag.

I motionen 1129 yrkas att angivna förmögenhetsgränser höjs till 90 000 resp. 150 000 kr. under åberopande bl. a. av att gränsen för skattepliktig förmögenhet genom beslut av 1970 års riksdag höjts från 100 000 till 150 000 kr. Utskottet vill framhålla att omställningsbidragen införts som ett provisorium i avvaktan på den översyn av formerna för kontant stöd vid arbetslöshet som utförs av KSA-utredningen. Enligt vad utskottet inhämtat avser utredningen att lägga fram sitt huvudbetänkande under våren 1971. Med hänsyn härtill avstyrks motionsyrkandet.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. avslår motionen 1971: 1129,
2. till *Kontant stöd vid arbetslöshet* för budgetåret 1971/72 anvisar ett förslagsanslag av 262 000 000 kr.

8. Särskilt stöd åt erkända arbetslöshetskassor

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts i punkten B 9 (s. 84—85) framlagda förslag och hemställer

att riksdagen till *Särskilt stöd åt erkända arbetslöshetskassor* för budgetåret 1971/72 anvisar ett reservationsanslag av 7 500 000 kr.

9. Bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade

Kungl. Maj:t har under punkten B 10 (s. 85—87) föreslagit riksdagen att

1) godkänna i propositionen förordade ändringar av grunderna för bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade,

2) medge att beslut om bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade under budgetåret 1971/72 meddelas intill ett belopp av

25 000 000 kr.,

3) bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om ökning av den under 2) upptagna ramen för budgetåret 1971/72,

4) till Bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade för budgetåret 1971/72 anvisa ett förslagsanslag av 25 000 000 kr.

Utskottet

Enligt gällande regler utgår bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade med vissa belopp för högst 15 eller när det gäller särskilt utrymmeskrävande verksamhet högst 30 kvm per arbetsplats. I propositionen föreslås att kvadratmetertalen höjs till 25 resp. 40. Bidrag kan f. n. inte utgå för inredningskostnader som uppstår om huvudman hyr oinredda lokaler. Bidrag bör enligt Kungl. Maj:ts förslag i sådana fall kunna utgå med högst 50 % av inredningskostnader, som godkänts av arbetsmarknadsstyrelsen, dock högst med 125 eller i vissa fall 175 kr. per kvm nettogolvyta. Utskottet tillstyrker dessa förslag.

De föreslagna bidragsändringarna har förutsatts träda i kraft den 1 juli 1971. De innebär förbättringar av anordningsbidraget som i fråga om planerade större verkstäder kan gälla betydande belopp för huvudmannen. Enligt vad som upplysts utskottet har flera huvudmän med färdigprojekterade verkstäder förklarat för arbetsmarknadsstyrelsen att de önskar att deras ansökningar om bidrag avgörs först efter budgetårsskiftet. För att undvika förseningar i den angelägna fortsatta utbyggnaden av de skyddade verkstäderna och snedbelastning av anslaget föreslår utskottet att bidragsändringarna får gälla från den 1 januari 1971.

Vad i övrigt föreslagits i propositionen under denna punkt biträds av utskottet.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till vad utskottet anfört godkänner i propositionen förordade ändringar av grunderna för bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade, att tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1971,
2. medger att beslut om bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade under budgetåret 1971/72 meddelas intill ett belopp av 25 000 000 kr.,
3. bemyndigar Kungl. Maj:t att besluta om ökning av den under 2) upptagna ramen för budgetåret 1971/72,
4. till *Bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade* för budgetåret 1971/72 anvisar ett förslagsanslag av 25 000 000 kr.

10. **Bidrag till driften av verkstäder för handikappade**

Kungl. Maj:t har under punkten B 11 (s. 87—90) föreslagit riksdagen att

1) godkänna i propositionen förordad ändring av grunderna för bidrag till driften av verkstäder för handikappade, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1971,

2) till Bidrag till driften av verkstäder för handikappade för budgetåret 1971/72 anvisa ett förslagsanslag av 100 000 000 kr.

Motioner

1. Motionen 1971: 156 av herr *Hamrin m. fl.*, i vilken med hänvisning till vad som anförts i motionen 1971: 133 yrkas att riksdagen måtte besluta *dels* att hos Kungl. Maj:t hemställa om en riksomfattande inventering av behovet av arbetsvårdsplatser inom den skyddade verksamheten, *dels* att bidraget för handikappad arbetskraft höjs från 2 500 till 3 000 kr. per halvår.

2. Motionen 1971: 284 av herr *Helén m. fl.*, i vilken, såvitt nu är i fråga, yrkas att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer att arbetsmarknadsstyrelsen ges i uppdrag att uppta överläggningar med företrädare för de privata, kooperativa och offentliga arbetsgivarna och deras organisationer, i syfte att uppnå överenskommelser om betydande utökningar av antalet platser i halvskyddad verksamhet.

3. Motionen 1971: 1147 av herr *Westberg* i Ljusdal *m. fl.*, i vilken yrkas att riksdagen måtte besluta att särskilt bidrag till försöksvis bedriven halvskyddad sysselsättning enligt bestämmelserna i kungl. brev den 29 maj 1969 (punkt 2) får fr. o. m. den 1 juli 1971 utgå med ett med hänsyn till graden av den anställdes handikapp differentierat belopp, dock högst 4 000 kr. för halvår och plats som avses för person som anställs på heltid.

Utskottet

Från anslaget täcks kostnaderna för dels driftbidrag till verkstäder för handikappade, dels bidrag till halvskyddad sysselsättning och till fortlöpande arbetsbiträde åt svårt handikappade.

Utskottet har ingen erinran mot den i propositionen gjorda anslagsberäkningen för nästa budgetår.

Huvudman, som hyrt verkstadslokal och alltså inte uppburit anordningsbidrag för lokalen, får i stället hyresbidrag beräknat efter samma antal kvadratmeter som gäller för anordningsbidraget. I propositionen föreslås att den höjning av kvadratmeterantalet som förordats beträffande anordningsbidraget skall gälla även för hyreskostnadsbidraget.

Kungl. Maj:t föreslår ingen ändring av de bestämmelser som nu gäller för halvskyddad sysselsättning och som innebär att arbetsgivare erhåller

ett bidrag om 2 500 kr. per halvår och handikappad person anställd på heltid. Däremot förordas att bidrag till arbetsgivare för arbetsbiträde åt handikappad anställd – en försöksverksamhet av blygsam omfattning – höjs från högst 2 500 till högst 3 000 kr. per halvår och person.

Utskottet tillstyrker av Kungl. Maj:t föreslagna bidragsändringar.

När det gäller de i motionerna 156 och 284 framställda yrkandena om en riksomfattande inventering av behovet av platser inom den skyddade verksamheten resp. överläggningar med olika arbetsgivare och deras organisationer om utökning av den halvskyddade verksamheten får utskottet anföra följande.

Utskottet delar uppfattningen att en snabb utbyggnad av både den skyddade och den halvskyddade verksamheten är angelägen för att öka de handikappades sysselsättningsmöjligheter. Inte minst gäller detta om den halvskyddade sysselsättningen, där efter drygt tre års verksamhet i ny form antalet tillsatta platser är 1 700, vilket är ett endast något större tal än den årliga ökningen av platser i skyddade verkstäder resp. i arkivarbete.

Utskottet vill emellertid i fråga om motionsyrkandena påpeka att det ingår i uppdraget för den år 1968 tillkallade utredningen rörande den skyddade sysselsättningen att kartlägga den nuvarande tillgången på skyddade arbetsplatser, varvid även den halvskyddade sysselsättningen bör beaktas, samt bilda sig en uppfattning om det framtida behovet av olika slag av skyddad och halvskyddad sysselsättning i skilda delar av landet. Utredningen bör vidare enligt direktiven överväga behovet av att bygga ut den skyddade sysselsättningen och göra den till ett effektivare arbetsmarknadspolitiskt medel. Härvid bör uppmärksammas behovet av att sysselsättning bereds grupper som på grund av handikappets art inte alls eller i alltför ringa omfattning kan inpassas i den nuvarande skyddade sysselsättningen. Utredningen bör även överväga om skyddad eller halvskyddad sysselsättning i delvis nya former kan behöva anordnas för att tillgodose föreliggande behov.

Utskottet vill därjämte framhålla att arbetsmarknadsstyrelsen har anmodat länsarbetsnämnderna att ta upp diskussioner med företag som söker arbeftskraft om sådana förändringar av arbetsplatserna att de som nu ställs utanför produktionen kan komma i arbete. Kontakterna med företagen skall sikta till att arbetsförmedlingen tillsammans med funktionärer från personal- och produktionsavdelningarna samt fackklubbarna får möjligheter att inom företagen undersöka vilka förändringar som kan vidtas för att flera äldre och handikappade skall kunna anställas eller behålla sin anställning. Den försöksverksamhet som det här är fråga om stöds i statsverkspropositionen dels av att medel beräknats för 25 nya tjänster inom arbetsförmedlingen för kontakter med företagen av det slag som nu åsyftas, dels av förslag om bättre bidrag

till företag för särskilda anordningar på arbetsplatser för handikappade. Utskottet har tidigare under punkterna 2 och 4 tillstyrkt dessa förslag.

Utskottet finner med det anförda att syftet med motionsyrkandena i nu berörda delar redan är tillgodosett.

Det i motionen 156 framförda yrkandet om ökat statsbidrag till halvskyddad sysselsättning överensstämmer med ett i arbetsmarknadsstyrelsens anslagsframställning framlagt förslag. Departementschefen avstyrker styrelsens förslag på grund av dess svårbedömda konsekvenser och med hänvisning till den pågående utredningen rörande den halvskyddade sysselsättningen. Utskottet finner inte anledning frångå denna bedömning och avstyrker därför motionsyrkandet. Samma skäl är i stort sett tillämpliga även när det gäller det i motionen 1147 framställda yrkandet om ett differentierat bidrag till halvskyddad sysselsättning. Utskottet vill tillägga att motionärerna enligt utskottets uppfattning torde ha underskattat de svårigheter som skulle bli förknippade med en sådan differentiering. Även detta motionsyrkande avstyrks sålunda.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. godkänner i propositionen förordad ändring av grunderna för bidrag till driften av verkstäder för handikappade, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1971,
2. avslår *dels* motionen 1971: 156 såvitt angår inventering av behovet av arbetsvårdsplatser, *dels* motionen 1971: 284 beträffande åtgärder för ökning av antalet halvskyddade arbetsplatser,
3. beträffande höjning av bidraget till halvskyddad sysselsättning avslår motionen 1971: 156, såvitt nu är i fråga,
4. beträffande differentierat bidrag till halvskyddad sysselsättning avslår motionen 1971: 1147,
5. till *Bidrag till driften av verkstäder för handikappade* för budgetåret 1971/72 anvisar ett förslagsanslag av 100 000 000 kr.

11. Vissa kostnader för vapenfria tjänstepliktiga m. fl. anslag

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts under punkterna B 12, B 17, B 18 och B 19 framlagda förslag (s. 90–91, 100–102) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1971/72 anvisar

1. till *Vissa kostnader för vapenfria tjänstepliktiga* ett förslagsanslag av 14 000 000 kr.,
2. till *Arbetsdomstolen* ett förslagsanslag av 560 000 kr.,
3. till *Statens förlikningsmannaexpedition* ett förslagsanslag av 580 000 kr.,
4. till *Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar* ett förslagsanslag av 9 000 kr.

12. **Uppskjutna frågor**

Utskottet kommer i betänkande 1971: 6 att yttra sig om de i förevarande avsnitt av propositionen upptagna punkterna B 13–B 16 rörande anslag till statens invandrarverk m. m. vilket utskottet här anmäler.

Stockholm den 2 mars 1971

På inrikesutskottets vägnar
KARL ERIK ERIKSSON

Närvarande: herrar Eriksson i Arvika (fp), Fagerlund (s), Nilsson i Östersund (s), Nilsson i Tvärålund (c), Andersson i Billingsfors (s), Nordgren (m), fru Hörnlund (s), herrar Fridolfsson (s), Johansson i Simrishamn (s), fru Ludvigsson (s), herrar Lorentzon (vpk), Mattsson i Skee (c), Fransson (c), Ekinge (fp) och Strindberg (m).

Reservationer

Vid 3. **Allmänna beredskapsarbeten m. m.**

1. beträffande flyttningsbidrag för nyutbildade av herrar *Eriksson* i Arvika (fp) och *Ekinge* (fp) som anser

dels att det stycke på s. 6 i utskottets betänkande som börjar med orden »Riksdagen har» och slutar med orden »denna del» bort ha följande lydelse:

»De arbetsmarknadsmässiga motiven kvarstår för att lämna respenning i första hand då lämplig anställning inte kan erhållas på utbildnings- eller hemorten. På detta sätt skulle de nyutbildade jämställas med dem som fått arbetsmarknadsutbildning. Förslaget i motionen tillstyrks därför.»

dels att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen beträffande flyttningsbidrag för nyutbildade med bifall till motionen 1971: 284, såvitt nu är i fråga, som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört.

2. beträffande statsbidrag till industribyggnader m. m. av herrar *Eriksson* i Arvika (fp), *Nilsson* i Tvärålund (c), *Mattsson* i Skee (c), *Fransson* (c) och *Ekinge* (fp) som anser

dels att det stycke på s. 7 i utskottets betänkande som börjar med orden »Industribyggnader får» och slutar med orden »tillsatta industricentrautredningen» bort ha följande lydelse:

»Statsmakternas beslut år 1964 om riktlinjer för en aktiv lokaliseringspolitik innebar bl. a. att då försöksvis tillämpat system med investeringsbidrag till industrilokaler i form av kommunala beredskapsarbeten inte längre borde användas. Erfarenheterna av de s. k. verkstadshus som

uppförts inom landet och motsvarande verksamhet utomlands synes enligt gjorda undersökningar vara goda. Med hänsyn härtill och till angelägenheten av att ta till vara möjligheterna att skapa nya arbetstillfällen även på sikt i kommuner med besvärande sysselsättningsläge är det enligt utskottet väl värt att försöksvis — som ett komplement till övrigt regionalpolitiskt stöd — i kommunala verkstadshus tillåta förutom verksamhet inriktad mot lokal service även annan industriell verksamhet. Om sådana byggnader uppförs med bidrag från exempelvis arbetsmarknadsstyrelsens anslag, skulle man också bredda styrelsens möjligheter att finna lämpliga projekt för beredskapsarbeten. En försöksverksamhet av nu angivet slag kan rymma en rad olika avvägningsproblem. Även frågan om aktualiserade projekt faller inom den kommunala kompetensen hör hit. Dessa frågor bör emellertid enligt utskottets mening kunna lösas. I de fall dylika projekt bedöms angelägna men tangerar nyss berörda problem bör avgörandet ankomma på Kungl. Maj:t.»

dels att utskottet under 6 bort hemställa

att riksdagen beträffande statsbidrag till industribyggnader m. m. i anledning av motionen 1971: 220 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört.

Vid 6. **Arbetsmarknadsutbildning m. m.**

3. beträffande företagsutbildning av herrar *Eriksson* i Arvika (fp), *Nilsson* i Tvärålund (c), *Nordgren* (m), *Mattsson* i Skee (c), *Fransson* (c), *Ekinge* (fp) och *Strindberg* (m) som anser

dels att det avsnitt på s. 15 i utskottets yttrande som börjar med orden »Enligt utskottets» och slutar med orden »avstyrks därför» bort ha följande lydelse:

»Enligt utskottets mening bör man pröva företagsutbildning på ett vidsträcktare område än som f. n. är fallet. När det gäller utbildning som kan betecknas som omskolning eller bristyrkesutbildning synes det inte föreligga några hinder av principiell art med hänsyn till kostnadsfördelningen mellan staten och företagen. Avgörande bör i sådana fall vara om företagsutbildningen ställer sig billigare och effektivare än annan utbildning. Utskottet förordar med hänsyn till det anförda att det igångsättes en försöksverksamhet i enlighet med motionärernas förslag.»

dels att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen beträffande företagsutbildning med bifall till motionen 1971: 284, såvitt nu är i fråga, som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört.

4. beträffande utbildningsbidraget av herr *Lorentzon* (vpk) som anser

dels att de avsnitt i utskottets yttrande på s. 15 som börjar med orden »Vad gäller» och slutar med orden »kunna tillstyrka» bort ha följande lydelse:

»Arbetsmarknadsutbildningen tillmäts allmänt stor betydelse. Det är emellertid nödvändigt att reglerna för bidragsgivningen inte får en sådan utformning att personer med behov av att genomgå sådan utbildning på grund av bidragens otillräcklighet nödgas avstå härifrån. I motionen 283 framhålls att såväl nu gällande grundbidrag, barntillägg som bortavistelsebidrag är otillräckliga, vilket också hävdas av arbetsmarknadsstyrelsen i dess anslagsframställning. I motionen åberopas även konstaterandet i 1960 års arbetsmarknadsutredning, att några detaljerade undersökningar om det totala behovet av omskolning och fortbildning som ett led i arbetsmarknadspolitikens strävan att åstadkomma balans på arbetsmarknaden ej gjorts. Motionen ställer från denna utgångspunkt inte förslag om en *bidragsreform*. Den begränsar sig till att motverka den urholkning av utgående bidrag som ägt rum genom den fortlöpande penningvärdeförsämringen. Det i propositionen framlagda förslaget om höjning av barntillägget från 60 till 100 kr. i månaden kan från denna utgångspunkt inte anses tillräckligt. Utskottet tillstyrker de i motionen ställda yrkandena *att* grundbidraget vid arbetsmarknadsutbildning fastställs till 650 kr. per månad, *att* barntillägget höjs till 120 kr. per månad för varje barn under 18 år, *samt att* bortavistelsebidrag i enlighet med vad arbetsmarknadsstyrelsen förordat införs med 450 kr. per månad.»

dels att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1971: 283, såvitt nu är i fråga, samt i anledning av Kungl. Maj:ts förslag som sin mening ger till känna vad utskottet anfört om förbättrade bidrag vid arbetsmarknadsutbildning m. m.

5. beträffande medelsanvisningen under anslaget till arbetsmarknadsutbildning m. m. av herr *Lorentzon* (vpk) som – vid bifall till reservationen 4 — anser att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1971: 283, såvitt nu är i fråga, till *Arbetsmarknadsutbildning m. m.* för budgetåret 1971/72 anvisar ett förslagsanslag av 640 000 000 kr.

Vid 10. **Bidrag till driften av verkstäder för handikappade**

6. beträffande inventering av behovet av arbetsvårdsplatser och åtgärder för ökning av antalet halvskyddade arbetsplatser av herrar *Eriksson* i Arvika (fp) och *Ekinge* (fp) som anser

dels att det avsnitt på s. 21 i utskottets yttrande som börjar med orden »Utskottet finner» och slutar med orden »är tillgodosett» bort ha följande lydelse:

»De i motionerna upptagna frågorna måste anses vara av hög angelägenhetsgrad. Utskottet förutsätter därför att utredningen rörande den skyddade sysselsättningen snabbt lägger fram förslag som är ägnade att bidra till en lösning av problemen. Det är också viktigt att den aktivitet arbetsmarknadsstyrelsen bedriver för att förändra arbetsplatserna följs upp och att resultaten redovisas så att underlag ges för bedömning av framtida åtgärder. Vad utskottet anfört i detta avsnitt bör bringas till Kungl. Maj:ts kännedom.»

dels att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen i anledning av motionen 1971: 156, såvitt angår inventering av behovet av arbetsvårdsplatser, och motionen 1971: 284, beträffande åtgärder för ökning av antalet halvskyddade arbetsplatser, som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i motsvarande frågor.

Särskilda yttranden

Vid 2. **Arbetsförmedlingen**

beträffande arbetsförmedlingens kontorsorganisation av herrar *Nilsson* i Tvärålund (c), *Mattsson* i Skee (c) och *Fransson* (c) som anfört:

Som ett led i förslaget om arbetsförmedlingens kontorsorganisation ingår frågan om koncentration av förmedlingsverksamheten genom viss indragning av förmedlingskontor. I anledning av departementschefens i denna fråga anförda synpunkter vill vi peka på behovet av en god arbetsförmedlingsservice över hela landet. Vi vill i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på att detta är en viktig del i en centralorts serviceutbud. Mot bakgrunden av att syftet med den kommunreform som nu är under genomförande är att skapa bättre underlag för samhällelig service åt kommunernas invånare och nära tillgång till arbetsförmedlingen och dess tjänster är en betydelsefull del av denna service vill vi särskilt understryka att det är angeläget att man behåller den lokala service som nu finns på kommunernas och kommunblockens centralorter.

Vid 6. **Arbetsmarknadsutbildning m. m.**

beträffande inkomstprövningsreglerna för utbildningsbidraget av herrar *Eriksson* i Arvika (fp), *Nilsson* i Tvärålund (c), *Mattsson* i Skee (c), *Fransson* (c) och *Ekinge* (fp) som anfört:

Enligt vår mening talar både principiella och praktiska skäl för att inkomstprövningen mot makes inkomst i fråga om rätt till utbildningsbidrag avskaffas. Den nyligen tillsatta utredningen rörande bl. a. inkomstprövningsreglerna bör ha detta som målsättning för utredningsarbetet.

Vid 10. **Bidrag till driften av verkstäder för handikappade**

beträffande halvskyddad sysselsättning av herrar *Nilsson* i Tvärålund (c), *Mattsson* i Skee (c) och *Fransson* (c) som anfört:

När de nya reglerna för den halvskyddade sysselsättningen tillkom, var den förutsatta målsättningen att man på detta sätt skulle skapa sysselsättning åt 5 000 personer. Som framgår av vad utskottet anfört är f. n. endast 1 700 personer sysselsatta i denna form. Samtidigt finns ett angeläget behov av sysselsättning åt äldre personer särskilt i glesbygderna. Till denna grupp hör jordbrukare, lanthandlare och andra som har svårt att finna arbete på den öppna marknaden men likväl i princip står till arbetsmarknadens förfogande. Enligt vår mening är det därför önskvärt att i pågående utredning rörande nya former för skyddat och halvskyddat arbete även prövas möjligheterna att i vissa fall medge stöd till halvskyddad sysselsättning i eget företag.